

F O A I E

пентрѣ

МИШЕ, ШИМЪ ШИ ЛИТЕРАТУРЪ.

№. 36.

Luni 7. Septembrie.

1842.

ЧЕ СЪ ФІЕ КЪ РОМЪНИ?

(Капет.)

Ачеі аї поцрїї четиторї, карїи кѣпоск de аіреа атѣт пѣмѣрѣл, кѣт шї пѣтереа doveзілор шї а докзментелор, кѣ каре Ромѣнїи дїцї спрїжонеск атѣт векітеа лор дї Цѣрїле ачестеа, кѣт шї романїтатеа, вор кѣпоаще преа пе лесне, кѣмкѣ еѣ аїчї стрїмторат шї de лок шї de дїмпрецїзрѣрї, авїа ам пѣтѣт дїсесмна пе а треїа парте дїн ачелеш, дѣпѣ каре грѣвеск а трече ла алтеле.

Компатрїоцїї поцрїї de партеа кон-
траріе ісвеск маї дїколо дї змїліта рѣ-
гѣмїнте а Ромѣнїлор шї дїгѣ а зїче, кѣ:

II. Докзментѣл дела 1437, дїтрѣ каре Павел Магнѣс се пѣмеще стегарїѣл зпї-
версїтѣцеї (овїцеї) лѣккїторїлор Магїарї
шї Ромѣнї, пѣ доведеще нїмїк пентрѣ
врезн дрепт деосївїт ал нацїеї ромѣлещї,
дїн прїчїнѣ, кѣ аколо прїн Universitas пѣ
се дїделече зп стат рекѣпоскѣт сѣ зїчет
лецївїтїв, чї пѣмаї о комзнїтате сїмплѣ
пе ачї дїколо, кѣ атѣт маї вѣртос кѣмкѣ:

III. Деспре прївїлецїѣл дела Ст. Сте-
фан дат Ромѣнїлор пѣ се цїе нїмїк сїгѣр,
дїн прїчїнѣ кѣ, лѣкѣрѣ de мїраре, Сѣлдер
с'аѣ дїдоїт деспре фїїнда лѣї.

IV. Дїпнаїнтареа шї дїпѣлцареа кѣ-
торва вѣрвацї ла постѣрї шї рангѣрї марї
пѣ доведеще пентрѣ дрептѣл de стат ал
нацїеї ромѣлещї, дїн прїчїнѣ кѣ ачеї вѣр-
вацї п'аѣ дїпнаїнтат сѣпт пѣме de Ромѣн,
чї пѣмаї ка повїлі (пемешї), лѣкѣрѣ че с'аѣ
дїтѣмплат дї Цара ачестеа шї зпор
Боемї, Полонї, Францозї, Баварецї ш. а,

Преа фрѣмос Домнїлор! Ачесте треї
пѣпкѣтѣрї сѣпт de о патѣрѣ, сѣ ле кѣпрї-
дем шї пої ла зп лок шї сѣ арѣтѣм, кѣ
воїнд а апѣне пе Ромѣн, тѣїецї копачѣл
шї сѣпт пїчоареле алтора. Фїе аша кѣт
зїчецї Двоастрѣ, докзментѣл дела 1437
сѣ пѣ плѣтїаскѣ нїмїк пентрѣ Ромѣнї; а-
тѣнчї ачелеш пере шї пентрѣ Магїарї,
їар дїтр'ачеа Ромѣнїи тот п'аѣ пердѣт
нїмїк прїн трѣпсѣл. Кѣ тоате ачесте пої
ам шї арѣта лесне, кѣ Vexillifer (сте-
гарїѣ) а кѣтѣреї зпїверсїтѣцї дїсесмна шї
фѣчеа мѣлт; прїн вртаре шї Universitas
а кѣтѣрор нацїї. Іар че се цїе de прївї-
лецїѣл дела Ст. Стефан дат Ромѣнїлор,
деспре каре ворвеще історїкѣл Праї, їар
Сѣлдер фѣрѣ нїчї о доваѣ вреа а'л скоате
de фавѣлѣ, зїкѣнд кѣ Праї пѣ'л авеа ла
мѣлѣ: пої рѣспзндем, кѣ ачеї Магїарї шї
Ромѣнї дела 1437 асѣпрїдї de епїскопѣл
романо-католик de атѣнчї шї сїмїдї а плѣтї

зечвіелі ші спортъле шоарте греле, тре-
взіа съ ші кѣпоаскъ тѣлт маі віне пріві-
леціѣл ші дрептѣрїле сале, декѣт Сѣлдер,
каре дѣпъ алте маі патрѣ сѣте де ані вор-
еще нѣмаі дїн вѣнт. Ведещї дар Domni-
лор, къ Длорвоастре въ маі плаче сѣпер-
фічіалїтатеа декѣт поаѣ, пе каре пе лн-
віповѣдїці асфелїѣ.*) — Анпаїнтареа вѣр-
вацілор Ромѣні лн веакѣрїле трекеѣте ла
постѣрї ші рангѣрї нѣ доведеще нїмїк пен-
трѣ націа ромѣнеаскъ? Еѣ зїк, доведеще
шоарте тѣлт, ва тот. Іатъ кѣт. Лн ле-
ціле фндamenteале а статѣлї Трансілва-
ніеї кѣт ші лн алте хрїсоаве пѣвлїче, дїн
веакѣрїле челе дїнтѣїе а їнтрѣрїї Магіарї-
лор, їар маі вѣртос дела лнчепереа зпї-
реї челор треї нації трансілване, адекъ
дела 1438 ші пѣлѣ тѣрзїѣ дѣпъ 1557 нї-
кѣрї нѣ се нѣтеск алте нації, декѣт нѣ-
маї націа сѣкѣїаскъ ші націа сѣсаскъ, їар
де маіарѣ, прїн зрмаре нїчі де чеа ро-
мѣнеаскъ ка нації аша нѣмїте нѣ се фаче
номенїре, чї нѣмаї де повїлі, адекъ де
нѣмешї, адекъ де націа Боїерїлор. Дїн че
прїчїнѣ аша? Пентрѣ Двоастрѣ ар фї преа
де прїсос а о спїне, конвїншї фїїнд, къ о
щїдї шоарте віне, нѣмаї де адї спїне о маї
дес. Токма лн ачеї ані 1436—38 цѣранїї
тѣпчїторї де пѣтѣнт дѣпъ тѣлте рѣгъ-
чвї шї ремонстрѣдїї фѣкѣте пентрѣ зшѣ-
рареа де грелеле тѣкѣторїї шї де тїра-
нїїле повїлілор (Магіарї шї Ромѣні) по-
вѣдїці де треї корїфеї Антонїѣс Магнѣс
дела Бѣда, Joannes Мештер дела Кѣлѣж
шї сѣс поменїтѣл Павлѣс Магнѣс дела
Baidaxaza, аѣ ревелат кѣтплїт асѣпра про-

прїетарїлор де пѣтѣнт шї аѣ фѣкѣт вѣї
де сѣнїце, лнкѣт повїлії лнчепѣсерѣ а пѣ-
шї ла лнвоїелї кѣ цѣранїї. Лнтр'ачеа
цѣранїї ла Кѣлѣж фѣрѣ вірїдїї, Антонїе фѣ
оторѣт шї алці поаѣ содї аї лѣї фѣрѣ
транїї лн цѣне ла Тѣрда, їар орашѣл Аїѣ-
дѣл, каре се vede а фї фост грѣѣ компро-
мїтат, лн 15. Дек. 1437 фѣ арс*). Кѣ
тоате ачестеа се vede, къ ревелїа тот нѣ
с'аѣ потолїт; кѣчї лн 9. Іан. 1438 по-
вїлії рѣгарѣ пе Сасї, ка съ грѣвїаскъ а
венї лнтр'ажсторїѣ ад exstirrandos infi-
deles rusticos, адекъ спре а стерпї пе пе-
кредїнчосїї Цѣранї. Ревелїї де ачестеа
с'аѣ маї лнтѣтплат шї дѣпъ ачеа коман-
дате тотдеаѣна де кѣте зп Днѣгѣр саѣ Сѣ-
кѣїѣ, кѣт аѣ фост Сѣкѣїѣл Георгїе Дожа,
пе каре Іоан Заполїа лн арсе пѣїндѣл
лн трон де фер. Де аїчі зрмѣ, къ по-
вїліїмеа дїн ачелеа веакѣрї, пе авѣнд нїчі
зп bold націонал, фѣрѣ а маї деосїбі на-
ціоналїтѣдїїле лнтре Цѣранї, словезї кїар
прїн леції чеа маї кѣтплїтѣ апатѣтѣ асѣ-
пра компатрїодїлор сѣї Ромѣні шї Ма-
гіарї, фѣкѣндѣї ровї лн фортѣ, префѣ-
кѣнд пе оатен лн лѣкрѣрї, лн мобїлії,
де кѣтпѣрат шї де вѣндѣт. Де аїчі апої
шї че е дрепт, лнкѣ шї дїн фрїка Тѣрчї-
лор се пѣскѣ пе-апѣрата тревзїнѣѣ, де а
се зпї, нѣ Магіарїї саѣ Ромѣнії, чї нѣмаї
повїлії адекъ воїерїї ачелор нації, кѣ Сасїї
шї кѣ Сѣкѣїї, карїї лнтр'ачеа кѣ тот дре-
птѣл се пѣтеа нѣмї нації, дїн прїчїнѣ, къ
пе пѣтѣнтѣл крїѣск знде сѣнт Сасїї,
кѣт шї пе пѣтѣнтѣл сѣкѣїеск нїчі пе
ачелеа времї нѣ се афла їовації, нїчі ровї.

*) Blätter Nr. 36.

*) Bezī Edep Obs. crit. pag. 72, 73, 74.

Спре аdevъръа ачестор кэвѣнте але поа-
стре въ рѣгът deskideдѣ кѣар пе Eder ал
Двоастръ кэ акърѣ скрѣерѣ воидѣ а не вате
шѣ ведѣ vedea, кэ дп веакърѣме трекуте
Ромѣнъа ка повѣл дп Трансилванѣа авеа
дптокта ачелеащ дрептърѣ, пе каре ле а-
веа Магѣаръа, дп противъ Магѣаръа не по-
вѣл токта аша ера осжидѣт ла ѡвѣдѣе шѣ
ровѣе, ка шѣ не повѣлъа Ромѣнъа. *) Iar
кэткъ дп пацѣа ромѣнеаскъ дп веакърѣме
трекуте се лѣпта шѣ пѣтеа ажѣнце фоарте
мѣлдѣ ла повѣлитате шѣ ла рангѣрѣ дп
Трансилванѣа, ачеаста доведѣеде ѡсторѣа, каре
пѣтеце Ромѣнѣ дп пост де гвѣрнатор
шѣ канцеларѣв (везѣ пе ѡсторѣкѣа Волфганг
Бетлен), прекът шѣ о мѣлдѣме де дѣп-
ломе повѣлитаре але фамѣлор, дптръ каре
краѣа скрѣе кэрат: *Damus valacho nostro.*
Пѣлъ астѣзѣ сѣнт маѣ мѣлте сате дп Цара
поастръ, але кэрор лѣкѣиторѣ дѣгъ времѣ,
саѣ тоцѣ, саѣ о парте дп трѣншѣ аѣ шѣ
дпшѣ пѣстреазъ дѣпломеле лор повѣлитаре.
Кѣлѣиторѣдѣ маѣ алес прѣп пѣтѣнтъа Фь-
гѣрашѣлѣ, прѣп комѣтатъа Хѣнедоарѣ, а
Дѣвѣжѣе, а Тързеѣ, прѣп дѣстрѣктъа Кѣо-
арълѣ ш. а. шѣ въ ведѣ дпкрѣдѣнга деспре
але поастре кэвѣнте. **) *Din o parte vânz*

*) Anno 1557 1-ша Junii Thordae. „Postquam
fideles nostri, Universitatis trium nationum
Transsilvaniae, Nobilium, Sicularum, Saxo-
num etc. Eder in notis critico-historicis ad
supplicem libellum Valachorum. Num. 15.
Item: Aio itaque Nationem Hungaram ne-
quaquam nationis suae respectu jure civitatis
Transsilvaniae gaudere, neque eo, quod si
doceatur, esse quempriam natione Hungarum,
eundem civem esse Transsilvanum continuo
intelligi. Idem quadam ratione de Sicularum
Saxonumque natione affirmo. Eder ibidem.

**) *Datърѣ статѣстѣе сѣгъре деспре пѣтъръа по-
вѣлѣмеѣ ла поѣ аневоѣе се афлъ, — прѣчина е
кам п'ачѣ. — —*

а повѣлѣмеѣ ромѣнещѣ (шѣ дпн фечѣорѣ де
попѣ) се организаръ пеаа 1763—5 челе
трѣѣ рѣцѣменте кэрат ромѣнещѣ де гра-
нѣцъ, шѣ тотъш черчетадѣ адѣнѣрѣле мар-
кале тѣкар дп ѡзрѣдѣкѣѣме ачѣ дпсѣмпа-
те, — ведѣ vedea пѣтъроаса повѣлѣме ро-
мѣнеаскъ. Де аѣчѣ вртѣазъ, кэ повѣлѣмеа
че дпн веакърѣ с'аѣ алес дпнтре Ромѣнѣ,
дп времѣле веѣ пѣрѣреа аѣ рѣтмас рѣкѣ-
поскѣтъ шѣ еа ка репрезѣнтантъ а патриѣѣ
дп каре лѣкѣѣа, че ѣ дрепт пѣ шѣ а па-
цѣѣѣ, не птръ-кэ пе ачеаста пѣчѣ повѣлъа
ромѣн пѣчѣ Магѣаръа пѣлъ ѣерѣ амалтѣерѣ
пѣчѣ де кѣт пѣ о кѣвоцѣеа, — афаръ пѣ-
таѣ, дакъ повѣлѣѣ авеа не-апѣратъ требѣн-
дъ де адѣче шѣ пе копнаѣоналѣстѣа сѣѣ
ѡваѣѣв, ров, шеръ, ка сѣ шѣ версе сѣн-
цѣе дп контра вртѣншашѣлѣѣ. Аша дп
артѣколѣѣ ѡсѣврѣкѣѣоналѣ а Трансилванѣлор
дпн апѣа 1463 колонѣѣ (ѡваѣѣв, цѣранѣ)
Ромѣнѣ сѣнт дпдаторадѣ дппрезѣпъ кэ
чѣѣлалдѣ асе рѣдѣка ла рѣсвоѣѣв аequa lance.
Дп вртѣнчѣна вѣтѣлѣе дпн вѣтѣпѣл пѣѣнеѣ
(ла Орѣдѣѣе) дпн апѣа 1479, Окт. 13, внде
кѣзъръ 30,000 Търчѣ, о парте маре дпн
кѣвѣна вѣрѣнѣдеѣ се венѣ Ромѣнѣлор, карѣ
кэ ачест прѣлѣж десвѣлѣръ о вѣрѣвѣдѣе шѣ
дпшѣ вѣрсаръ сѣнцѣе не птръ патриѣ ка
орѣ каре алдѣѣ, прекът ачеаста пѣчѣ Двоа-
стръ пѣ о пѣтецѣ тѣгѣдѣѣ.

Дпн ачестѣа пѣдѣне пѣнъ ачѣ арѣтате,
авѣм пѣдѣжде, кэ четѣторѣл се поате
лесне копѣнѣе, кэткъ пацѣа ромѣнеаскъ
дпн веакърѣ дпн веакърѣ декѣнд лѣкѣѣеце
дппрезѣпъ кэ Магѣарѣѣ шѣ кэ Сасѣѣ, дпвѣлѣт
ачеащ авѣ о фортъ де окѣртѣвѣре арѣ-
стѣократѣко-монархѣкѣ дппрезѣпъ кэ Магѣарѣѣ,
фѣ рѣкѣпоскѣтъ дпн повѣлѣмеа са де
стат шѣ лѣѣ парте ла кѣрѣсѣа дптѣтѣпѣлѣ-
*)

рілор ачестей патрії. Дитр'ачеа тотъш пої кь ачестеа пѣ воім а дитърї, кь паціей ромѣнеці дн веакѣрїе че трекаръ іаѣ фост перїна моале дн Трансїлванїа, пічі декѣт пѣ; шї пої вом доведї маї жос, кь ачеа че зіче пѣблїчїстѣл Сас (Blätter Nr. 36 ф. 260), кѣткѣ челелалте пації аѣ трактат пе Ромѣні песте тот віне, есте кь тотѣл неадевѣрат, дн противъ (шї че сѣ маї аскѣндем кѣїеле дн сак?), прекѣт есте доведїт, кь дела інтрареа Сасїлор дн Трансїлванїа шї пѣлѣ астѣзі, с'аѣ хрѣпїт шї с'аѣ днтїнс о зрѣ маї непрекѣрматѣ днтре еїшї днтре элементѣл маїѣар, аша пе ромѣнїме аѣ петрекѣт'о тоате челелалте пації дн веак дн веак кь дестѣлѣ зрѣ. Спре а доведї ачеаста, сѣ лѣтм іарѣш алте доаѣ пѣкѣтѣрї, кь каре сѣнтем вѣтѣдї. Се зіче адекѣ дн контра кѣвінтелор рѣгѣмінтеї Ромѣнілор, кѣткѣ

V. Релїція греко-рѣсѣрїтеанѣ а Ромѣнілор атѣт днпїнте де реформаціе (1521—30), кѣт шї дѣпѣ реформаціе аѣ фост пѣмаї сѣферїтѣ дн Трансїлванїа днтокма ка шї а Овреїлор, — шї кѣткѣ челелалте партїде релїціоасе п'аѣ прїгонїт'о пе ачеле времї кь вѣрсаре де сѣнце, Ромѣнії аѣ сѣ тѣлѣтѣаскѣ їзвїреї де омебіре а челорлалте пації коплѣкѣїтоаре. Дн каре прїчїнѣ

VI Ромѣнії сѣ пѣ кѣртїаскѣ асѣпра артїколор трекарѣ дн кондіка лецілор патріей (везї шї маї сѣс), прїп каре націоналїтатеа шї релїція Ромѣнілор е декларатѣ де сѣферїтѣ пѣмаї пѣлѣ кѣнд ва пофті ачеаста вінеде Цѣрїї, пічі сѣ кѣтезе а тѣстра пе статѣрїе Цѣреї шї пе прїнциї чеї векі пентрѣ ачеле зрѣтѣрї але лор*),

дн прїчїнѣ, кь де шї леціле ачелеа сѣнт камаспре, Ромѣнії днсѣ пѣ преа мерїта маї віне, а) пентрѣ-кѣ еї днтѣрѣкта пе повїліме сілїндѣо а пѣзі сѣрѣвѣторїе лор; в) кь Ромѣнії дела днчепѣт аѣ фост оаменї рѣї, тѣлхѣронїї, зчїгѣторї, апрїнѣзѣторї, прекѣт се араѣ ачеаста дн о скрїсоаре а країлѣї Лѣдовїк дела а. 1366 шї дн алта а лѣї Дладїслаѣ ла 1498 датѣ кѣтрѣ контеле де Бозїн шї Ст. Цеорѣзѣ, шї іарѣш дн алта дн ачелаш ан 1498 трїмісѣ кѣтрѣ Вода Трансїлванїей Вартолемеїс Драгфї, внде се чїтеѣце: Quia vero nostri interest providere, ut hujusmodi malefactorum et nocivorum hominum temeritati et audaciae occurratur et ceteri exinde exemplum summentes a talismodi maleficiis reprimantur — шї іарѣш: continuo ubique in partibus illis Transsilvanis palam faciatis proclamari, ut ubicunque bonis hujusmodi Valachi furto, incendio et homicidio minas imponentes reperti fuerint, tales continuo captivare et iuxta eorum demerita et excessus cum omnibus hujusmodi sceler. . . eorum participibus jure et justitia mediante convictis poena condigna afficiatis “ Тот аша сѣпѣ о скрїсоаре дела 1511 кѣтрѣ Іоан Заполїа дн каре се зіче: „Miramur, unde tanta licentia illis pessimis hominibus (Valachis) sit concessa,“ адекѣ ромѣнеѣце: Ne мїрѣт, де знде Ромѣнілор, ачелор оаменї фоарте рѣї лї с'аѣ днпѣдѣїт атѣта словозенїе. Дн сѣѣрїшїт ла Конст. Апр. П. Ш. Т. 5. А. 2. Ромѣнії сѣнт пѣміці „венетїчі, сілнїчі“ шї Конст. Апр. Едікт 44 лї се опреде пѣртареа армелор.*

Сѣракѣ їсторїе а патріей, пе че тѣнї аї маї ажѣнс! Орї кь Двоастрѣ Домнілор

*) Blätter Nr. 37. S. 267.

*) Blätter Nr. 38.

креденці, къ нѣчи тѣкар въ Ромѣнъ нѣ се афлѣ астъзи, каре съ кѣпоаскъ чеваш дѣн дѣтѣмплърѣ веакѣрѣлор че с'аѣ ротѣт а-сѣпра ачестеѣ патрѣи? Шѣ че вецѣ зѣче, да-къ поѣ дѣкъ вом скоате ла мѣжлок токма асемenea с'аѣ шѣ маѣ аспре докѣменте дѣ-негрѣтоаре шѣ де карактерѣл челорламте пацѣи аѣ ачестеѣ Цѣрѣи? — Ноѣ дѣсъ маѣ дѣтѣтѣ тѣтѣрѣт ла зѣша поастрѣ.

Че вѣ се паре, кѣт траг ла кѣтѣпѣна дреапѣтѣ скрѣсорѣле краѣлор сѣс арѣтацѣи, пе каре Двоастрѣ ле четѣцѣ Ромѣнѣлор спре аѣ рѣшѣна шѣ зѣмѣлѣ? Фоарте пѣцѣн, с'аѣ пѣмѣк. Съ дѣчепет дела Лѣдовѣк I-леа. Ачест краѣѣ шежѣ пе трон дела 1542 пѣпѣ ла 1582. Шѣгерѣи пе ачест монарх пентрѣ тѣлтеле лѣ вѣрѣнѣе дѣл пѣтеск маре, дѣ-сѣ веакѣл пострѣ се дѣдоѣѣеце фоарте, а да пѣтѣре де маре зѣвѣ вѣрѣват сѣнѣтр дѣн прѣ-чѣпѣ къ аѣ цѣѣт вѣрса сѣнѣе тѣлт. Де с'аѣ маѣ афлат шѣ алте дѣсѣшѣрѣ вѣне дѣ карактерѣл лѣ Лѣдовѣк, нѣ есте локѣл а черчета ачѣ. Пентрѣ поѣ фѣе дестѣл а дѣ-семѣна пѣмаѣ атѣта, къ Лѣдовѣк дѣн тоатѣ вѣаѣа са аѣ фост ровѣт де фанатѣстѣл рѣ-лѣцѣос дѣн партеа вѣсерѣчѣи романе, шѣ а-чѣастѣ трѣсѣрѣ де карактер аѣ десѣвѣмѣтѣо дѣн фантѣ; кѣчѣ дѣпѣче ел зѣра дѣн сѣфлет ка пе орѣ че пѣгѣпѣ пе тоцѣ чеѣ де леѣеа грѣчѣаскъ рѣсѣрѣтеапѣ, апоѣ ла 1559 порпѣ рѣсѣвоѣѣ вѣрѣчат асѣпра Сѣрѣвѣлор шѣ а Бѣл-гарѣлор, карѣи се цѣнеа де вѣсерѣка рѣсѣрѣ-теапѣ; пе лѣкѣиторѣи дела гѣрѣле дѣпѣрѣѣ дѣ вотежѣ прѣн пѣтереа артемор, ѣар ла Тѣтарѣи команѣ трѣмѣсе шѣ кѣлѣгѣрѣ ар-маѣцѣи.*) Пе де алтѣ парте Лѣдовѣк пе Ро-

мѣнѣи дѣ зѣра пѣпѣмаѣ дѣн прѣчѣна рѣлѣцѣеѣ, чѣ шѣ пентрѣ-къ маѣ пѣнѣте пѣмаѣ къ врео 15 аѣ Александрѣ Басарав Домпѣл Цѣрѣи ромѣнѣцѣи вѣтѣсе пе краѣл Карол Роберт татѣл лѣ Лѣдовѣк асѣфелѣѣ де крѣпчеп, дѣкѣт дѣсѣшѣ монархѣл абѣа сѣкѣпѣ къ вѣаѣтѣ. Іатѣ дар къ пе Лѣдовѣк зѣра дѣдоѣѣтѣ лесне дѣл фѣчеа а прѣѣмѣ инфортѣцѣи стрѣм-ве асѣпра Ромѣнѣлор шѣ тотѣеодатѣ а лѣ-кра дѣпѣ ачелеаш. Де алтѣнтрелеа дѣл-чеаѣа лѣ Лѣдовѣк аѣ авѣт прѣлеж а о кѣ-поаѣе шѣ Сасѣи дѣн Трансѣлванѣа атѣнчѣ, кѣнд еѣ пе воѣнд а плѣтѣ контрѣвѣзѣцѣа, рѣвеларѣ (1542). — Че сѣ зѣчѣет де Владѣслаѣ, къ акѣрѣѣа скрѣсорѣ воѣгѣи а пе кѣфѣнда? Пѣ-цѣн, атѣта пѣмаѣ, къ Владѣслаѣ, ка зѣл че дѣпѣи дѣдѣсе пе сорѣса Елѣсавѣта де пѣвастѣ лѣ Bogdan Домпѣлѣ Молдавѣеѣ, аѣ трѣвѣѣт сѣ прѣдѣѣаскъ тѣлт пе о паѣѣе, къ а кѣрѣѣ кѣпѣтѣнѣе нѣ с'аѣ дѣдоѣѣт а се рѣдѣи. Дѣчѣ де аѣ шѣ дат Владѣслаѣ порѣнчѣи, ка нѣѣе Ромѣнѣи фѣкѣторѣ де рѣле, (де каре шѣ а-сѣтѣзѣ се афлѣ ла тоате паѣѣе фѣрѣ нѣчѣ о деоѣѣвѣре, хоѣѣ, зѣчѣгашѣ, апрѣнѣзѣторѣи,) сѣ фѣе прѣншѣи, жѣдекаѣи шѣ пѣдепѣцѣи, къ а-чѣаста ел нѣчѣ дѣкѣт н'аѣ пѣтѣт дѣнѣлеѣе пе тоатѣ паѣѣа, чѣ пѣмаѣ пе зѣнѣ фѣкѣторѣ де рѣле. Алта ар фѣи, кѣнд паѣѣа тоатѣ ар фѣи кѣзѣт ѣн notam infidelitatis, кѣт с'аѣ дѣтѣтѣмплат ачѣаста зѣнор паѣѣи дѣнтрѣѣи, кѣар шѣ ачѣи дѣн Трансѣлванѣа. Ачѣ се кѣ-вѣне а нѣ зѣта нѣчѣ ачѣеа, кѣткъ Владѣслаѣ ка зѣн воем че ера шѣ краѣѣ тотѣеодатѣ шѣ а Боѣмѣеѣ, каре нѣ кѣпоѣѣеа нѣчѣ лѣмѣеле нѣчѣ рѣлаѣцѣе паѣѣлор Трансѣлванѣеѣ, ера сѣмѣт преа де тѣлте орѣи а прѣѣмѣ инфортѣцѣи сѣнѣ-стре шѣ але сѣвѣскрѣе пе немѣрѣте. Дѣн сѣжѣрѣшѣт чѣне сѣ тѣгѣдѣѣаскъ, кѣткъ Ро-мѣнѣи дѣн прѣнчѣпате зѣнорѣ сѣмѣѣи де Тѣрчѣ

*) Joannes de Kikillew p. 196. M. Cromerus de Origine Polonorum.

с'аѣ дитържтаѣ пѣ фъчеа инкърсіи ші маї деа валта; дар дпсѣ о фъчеа пѣмаї еї ачеаста? Аѣ пѣ ші Ѣнгѣрії де кѣте орї авеа кѣф, пѣвѣліа дп Цѣріле вѣчїне? Bedeѣ Domnїлор астѣелїѣ de докѣменте рѣнчѣде, вѣдїтоаре пѣмаї де вѣрѣ націоналѣ, пѣскѣте дїн вїна веакѣрілор, їар пѣ дїн карактер націонал, че пѣдїн кѣмпѣнск. Шї аѣ Длорвоастре в'ар пѣрїа вїне, кѣнд пої дпкѣ ам дескїде їсторїа шї ам кѣлеце тп каталог лѣнг де асемenea докѣменте свѣпѣрѣтоаре? Спѣре пїлдѣ: чїне сѣ дпнѣте націеї сѣсѣщї де астѣзї, кѣткѣ не времеа пѣвѣліреї тѣтарїлор Сасїї дела Podna с'аѣ дпсоцїт кѣ тѣтарїї шї дпветѣндѣсе кѣ таре фѣрїе аѣ прѣдат дп пѣрїїле ачелеа. (Roger Cap. 20 apud Schwandtner Scriptores regum hung. Tom. I. pag. 292 edit. Wien. in folio 1746). — Ла а. 1272 Сасїї дела Mediaш ревеларѣ шї ажѣнгѣнд ла Бѣлград, апрїнсерѣ вїсерїка, дп каре се тѣсесерѣ нїѣде канонїчї. Се кѣдеа? Bezї Eder, шї Benkő Milcovia T. II. p. 309. — Пѣла а. 1568 шї їарѣш 1591 Магїарїї стрїга шї скрїа, кѣ Сасїї сѣнт нїѣде фѣгарї, венетїчї, желерї, тѣрѣторї, не карїї ар тѣвѣзї аї тракта пѣмаї тѣрчѣде. Вѣ дптѣрѣв ера вїне, ера дрепт аша? (Miles Sb. Würgengel) Чїне сѣ кѣте вїпѣ Магїарїлор де астѣзї, кѣткѣ стрѣвѣнїї лор дпкѣ шї ла анѣл 1505 (Сѣпт. 12.) аѣ хотѣрѣт дп Дїетѣ, кѣ темелїа домпїреї лор тѣвѣзїе сѣ фїе пѣмаї артеле, пѣмаї вѣрсареа де сѣнѣце ш. а. ш. а.? — Дар фїндкѣ Длорвоастре вѣ плаче а вѣна ла докѣменте векї, вѣдїтоаре де карактере, плакѣ а прїїмї шї дїн парте-пѣтѣкар зпѣл. Ferdinand I. кѣтѣрѣ Нїколѣе Oláh (Ромѣнѣл) архїепїскопѣл Стрїгонѣлї ла 1548 Ноѣмвѣрїе 25 скрїе аша: Haec vero

sunt omnes propemodum laudatissimarum gentium origines, inter quas Valachi gentiles sui, minime postremas habent, utpote quos ab ipsa rerum Domina Urbe Roma oriundos constat: unde nunc quoque sua lingua Romani vocantur, tua ista gens fortitudine praepollens fuit; multorum praestantissimorum Ducum Genitrix, inter quos Joannes Huniades Inclyti Mathiae Regis Pater et illius aetatis proximi maiores Tui enituisse feruntur.“ Іатѣ тп дпнѣрат цѣрман фѣрѣ патїмѣ асѣпра Ромѣнїлор, кѣт рѣкѣноаѣде атѣт романїтатеа кѣт шї вѣрѣвѣдїа лор! Дптрѣ адевѣтѣр преа рарѣ пїлдѣ де о рѣкѣноаѣѣере неїнѣтересатѣ. Ромѣнїї аѣ шї авѣт пѣпорочїреа де а'шї ведеа їсторїа лор скрїсѣт пѣпѣ акѣта парте таре пѣмаї де вѣрѣвадї дїн сїнѣл націїлор стрѣїне, карїї авїа ера вреодатѣ словозї де патїмѣ, Аша дптѣре їсторїчїї с'аѣ хронїцїї Ѣнгѣрїлор авїа афѣлм патѣрѣ, карїї сѣ рѣкѣноаскѣ чел пѣдїн романїтатеа Ромѣнїлор*), не каре алдїї се сїлеск а о пѣдѣшї дїн полїтїкѣ, ка адекѣ волѣл націонал сѣ а доартѣ ла Ромѣнїї кѣ тотѣл, дп каре дпсѣ еї пѣ шїѣ че тѣлѣт се дпшалѣ.

Сѣ маї адаоѣем пѣдїне шї пѣнтѣрѣ релїдїе. Че вї се паре, кѣ дптѣре тоате дѣштѣнїїле времїлор націїле копѣлѣкѣїтоаре, кїар шї дп артїколїї де леѣде асѣпра кѣрора Ромѣнїї аѣ тот кѣвѣнтѣл а се пѣлїѣце, тотѣш пѣмїреа де націе лї с'аѣ дат, дїн протївѣ асѣпра релїдїеї греко-рѣсѣрїтене, а лор, дѣпѣче маї пайнте аѣ фост декларатѣ

*) Bonfinius rerum hungaricarum Decadis 2ae. L. 7. pag. 196 sub A. — Istvánfius Hist. L. 13. Katona Hist. pragm. Reg. Hung. T. 25. Benkő Transsilvaniae Tom. I. §. 156.

де сфери́тъ, апоі маі ла вртъ prin art. 6 din a. 1671 с'аъ хотърѣт, ка кіар ши повлімеа ромѣнеаскѣ, каре ар маі ктеза а тѣртѣрѣсі крeдінца рѣсѣрїтеанъ, съ фїе ліпсітъ де тоате прерогативеле повлітаре (тѣкаркѣ артиколѣ ачеста п'аъ фост време кѣнд съ се пвїе дн лѣкраре, дѣпъче песте пѣціні ані Австріа кѣпрїнсе Цеара ачеста.) Ба лѣкрѣл ажѣнсесе ла атѣта, днѣхт епіскопѣл Магіарїлор реформаци аъ сѣлѣс шїешї пе о парте а клерѣлї ромѣнеск. *) Іатъ мїжлок пѣтернїк де а траѣе пе повлімеа ромѣнеаскѣ ла калвініанїст ши ла деснаціоналізарє! Іатъ толеранціє протестантїкѣ! — Днѣкѣ о дн-треварє: Релїція ромапо-католикѣ есте прїїмїтъ дн-тре челе патрѣ. Кѣм с'аъ дн-тѣмплат прїгопїреа, ва стѣрпїреа еї дїн Трапсїлванїа дндатъ дела 1656 дн-чепѣнд ши пѣпъ ла сѣпѣнерєа сѣпт Австріа, дн-кѣхт авїа маі рѣмасерѣ католичї пѣціні дн Сѣкѣїме? De jure опї de facto? Ведєдї, кѣ нїчї лєдїле п'аъ цїѣт апѣра пе партиде! Дн-сѣ деспре релїціє алѣддатъ пе ларг. Дн сѣжршїт

VII. Пєтрѣ Домнїторїї дїн васа Австрієї Двоастрѣ зїчєдї кѣте цїцї; Ромѣнїї Трапсїлванїї дїн партеле цїѣ атѣта, кѣ ачєї Домнїторїї пе кѣт лєаъ дат тѣна, дїн времї дн времї тот аъ алїнат соартеа лор.

Тоате ачестєа ши маї тѣлте алтеле

поаъ пе сѣпт кѣпоскѣте — ши іатъ вї лє спѣнем ка съ пѣ вѣ дн-шєлацї. Вѣ дн-тревѣм тотдєодатъ: акѣта дн веакѣл ал 19-лєа че съ фїе кѣ Ромѣнїї?

Георгїє Барїц.

Домнѣл Др. Ст. Л. Рот ши Ромѣнїї Ардєленї дн-пїнїтеа Дѣмнеалѣї дн прївїндѣ кѣтрѣ сѣїеретеле Магіарїлор деспре пансла-вїстѣ.

Дн-пїнїте де врео кѣцїва ані, — дн-пїнїте де преа пѣціні ані, опї де кѣте опї се фѣчеа ворѣв деспре обштєштїлє інтерєсе але Ардєалѣлї, вїєдїї Ромѣнїї рєтѣнеаъ вїгадї кѣ тотѣл дн старєа, ла карє пєдрєптатєа веакѣрїлор дї осѣндїсе. Дар акѣм, дєкѣнд сѣлїлє повлілор Магіарї аъ дн-чепѣт а се дн-кѣлзї де фокѣл Магіароманїєї, ачєї вѣрѣвадї, карїї се сокотєскѣ пе сїне кїєтадї а фачє калкѣлѣл дн-пїнїте, аъ скѣлат ши пе Ромѣнїї ка дїн мормїнїте. Лавдѣ лѣї Дѣмнезєѣ! Оамєнїї дар, аъ кѣпоскѣт, кѣ дн дн-попорїтеа Ардєалѣлї Ромѣнїї пѣ сѣпт врезн єлєтѣнт ашеа де пе дн-сємпѣтор, дн-кѣхт съ сє поатѣ фачє врео префачєре дн таре фѣрѣ дѣпшїї; ашеа есте, оамєнїї аъ дн-чепѣт а кѣпоаштє, кѣ дѣхл веакѣлї аъ фѣкѣт зп пасѣ маї тѣлт дн-пїнїте ши кѣ:

„А лѣтєї тєпєлїє се мїшкѣ, се кѣтєштє. Вєкїлє-ї інстїтѣдїї се стєрг, с'аъ рѣцїнїт; зп дѣх фєрѣе дн лѣтєе ши омѣл се гѣндєштє, Алєаргѣ кѣтрѣ тїчє, кѣчї времєа а сосїт!“

(Алєксандрєскѣ.)

Домнѣл Др. Рот дн картеа са рекомѣндатѣ де опората Редакціє дн-кѣ де маї пїнїте, авѣ вѣпѣтатєа де а пе дн-кїна па-

*) Дн о карте де протопоніє дн архївѣл вїсєрїчїї дїн Хѣнедоара датѣ де мїтрополїтѣл Теофїл ши де Veszprémi János сѣпєрїптєндєнтѣл дїн 9. Apr. 1697 ачєст дїн зрѣт сє-сѣвскрїє: Erdélyi reformatus magyar és oláh püspök. Аша че мїраре, дакѣ Ромѣнїї ажѣнсєсерѣ а плѣтї quinquagesimas ши Сасїлор? —

раграфъл чел маї mare, фаца 47—60. Іатъ'л ачі традѣс дптретѣ:

VI. Нанславїстѣл, саѣ: Ромѣнїи ши повїлімеа (арїстокрадіа).

„Еї сеамїнѣ вѣнтѣ ми вор сечера фѣртѣнѣ.“
Осіа к. VIII. в. 7.

„Domnii din adъnarea цепералѣ (діетѣ)

дп Квѣшїѣ поате къ аѣ пѣскѣт о лїмѣв де канчеларїе ши къ акѣт се вѣкѣрѣ къчї аѣ адѣс не копїл дп лѣме*); dar de а декїара врео лїмѣв де лїмѣв а Цѣреї п'авем нїчї о невоїе: пентрѣ-къ о лїмѣв а Цѣреї авем пої де тѣлт. Ачеаста пѣ есте нїчї лїмѣв цертанѣ (съсеаскъ) нїчї чеа магіарѣ, чї лїмѣв ромѣнеаскъ! Ної паціїле челе къ стат (Магіарїї, Секзїї ши Сасїї) не пѣтем пѣне ши рескъкъра кът не ва плѣчѣ, лѣкрѣл есте ашеа ши пѣ алѣел, Пс, пс! дпї вор зїче ши ме вор апѣка не ла спате де тѣлѣ: „Простѣле, ачеаста пѣ тревѣе съ о спї!“ — Де ачеастѣ опоратѣ тїтѣл поате къ сѣнт вреднїкѣ ши пентрѣ челелалте ловїтѣре дїп парте-мї, — дпсѣ токмаї аїчї ме сокотескъї респлѣтїт ши маї тѣлт декѣт аш фї мерѣїт; къчї еѣ, тѣ, ел, пої, вої, еї, тоцї сѣнтет дпкредїн-цацї деспре ачеаста. Кѣнд вїне ворѣа де о лїмѣв пѣвїкѣ а Цѣреї, пої кредет тоцї, къ прїп ачеаста пѣ се поате дпделеде алта, декѣт чеа ромѣнеаскъ. Анзадар гонїтѣл стрѣтїон ва аскѣнде ал сѣѣ капѣ дп тѣѣ къ пѣрере, къ, дакъ ел пѣ vede, нїчї алцїї пѣ'л вор vede. Нѣ фѣрѣ къвѣнт се спѣне ачеаста, ашеа мї се паре; ши токмаї де пѣ ам спѣне, тогѣшї лѣкрѣл ретѣне кът есте. Маї вїне есте а тѣртѣрїсі ши а къцета асѣпрѣ, декѣт а тѣчѣ ши а пѣ не гѣудї. Фапта пѣ о пѣтем тѣгѣдзї. Андатѣ че се адѣнѣ ла зп локѣ оamenї дїп деосевїте пацїї, — карїї дпсѣ нїчї зпѣл нїчї алтѣл пѣ

*) Картеа ера маї тїнѣрїтѣ, кѣнд аѣ венїт дїп Вїена ресолѣдїїле дпшѣрѣтешїї ши анѣме ачеаа асѣпра лїмѣвї магіаре.

къпоскъї лїмѣа челѣлалт, — пѣмаї декѣт їнтрѣ ла мїжлокѣ чеа ромѣнеаскъ ка зп ал треїлеа вѣрѣват спре а фї органѣл де дпделецере. Факѣ чїнева о кълѣ-торїе, дѣкъсе ла зп тѣргѣ де Царѣ (вѣл-чїѣ, іартарок): ромѣнеште штїе фїеште-каре; ши дпаште де а черчета дакъ кътаре штїе пентѣеште орї кътаре зпгѣреште, дптреворѣвїреа се ши дпчепе дп лїмѣа ромѣнеаскъ. Апої къ Ромѣнѣл нїчї къ поцї ворѣї дп алтѣ лїмѣв, пентрѣ-къ де обште ел ворѣеште пѣмаї лїмѣа са. Ачеаста вїне де аколо: ка съ дпведе чїнева зп-гѣреште орї пентѣеште, аре тревзїндѣ де скоалѣ, іар ромѣнеште дпвѣдѣт фѣрѣ нїчї о скоалѣ, не злїде дп дпшѣрѣтѣшїреа де тоате зїмеле. Дшѣрїнда къ каре дпвѣ-дѣт лїмѣа ромѣнеаскъ, пѣ вїне пѣмаї де-ла тѣлцїмеа къвїнтелор лѣтїнепїтї, — не каре ачеастѣ аместекѣтѣрѣ де попор прїп дппрезпѣ-топїреа къ колонїстїї романї леаѣ прїмїт дп сїне*) ши не каре дѣпѣ чеа пѣлѣ акѣт лѣтїнеаскъ а поастрѣ крештере фїреште ле дпделедеам, — чї дпсѣн вїа-ца де тоате зїмеле не адѣче дп дпшѣрѣтѣ-шїре къ ачест пѣтѣрос попор, каре фаче маї жѣтѣтате**) дїп тоатѣ дппопорї-меа Ардеалѣлзї. Астѣзї не ретѣне о ворѣ-вѣ, тѣне нї се лїнеште алта ши дѣпѣ пѣ-дїпѣ време не поменїт, къ штїм ромѣне-ште, фѣрѣ а о фї дпвѣдѣт пропрїе. Шї дакъ іар венї къїва греа де дпвѣдѣт, се рекотѣндѣ дпвѣдѣареа еї прїп мїї де тре-взїнде. Дакъ вреа чїнева съ грѣїаскъ къ зп Ромѣн, есте сїлїт съ о факѣ дп лїмѣа лзї, къчї дптрѣлалт кїп аре съ прїмеаскъ дела ел о мїшкаре дїп змерї дпсодїтѣ де къпоскътѣл „пѣ штїѣ.“ (Ва зрта.)

*) Нѣ ашеа, чї астѣел: „Не каре ачест попор, че се траѣе дїп колонїстїї романї, ле аѣ пѣ-страт ши дѣпѣче оаре каре ретѣшїде де Дацї с'аѣ топїт ши с'аѣ пїердѣт дп ел.“ (Везї маї жос.)

**) Нѣ: маї жѣтѣтате, чї маї вїне де жѣ-тѣтате.